

El gran masturbador

Xavier Pla

Aquest llibre és una tragèdia, un present tràgic. Aquestes són les paraules indignades que va fer servir el crític noucentista Feliu Elias per a descriure l'aparició de *La dona visible*, el llibre que Dalí publica a les Éditions Surrealistes de París el desembre del 1930. Va ser l'única reacció, a tall de comiat, que des de Catalunya es va fer a una obra que, en canvi, va causar una fortíssima impressió en el grup surrealista parisenc. Ni J. V. Foix ni Sebastià Gasch ni Guillem Díaz-Plaja ni cap altre dels artistes o crítics de l'avantguarda catalana no es van referir mai més a un llibre que, curiosament, Dalí els havia fet arribar amb dedicatòria. La imatge que de Dalí havia donat el jove Joaquim Ventalló és la que va fixar-se en la cultura catalana de l'època: un infant mal criat, un exhibicionista, un al·lucinat, un sapastre...

Quan apareix *La femme visible*, que primer havia de titular-se *El gran masturbador*, Dalí té 26 anys i és el primer llibre que publicava. És una obra fonamental en molts sentits, no tan sols perquè les idees que el pintor hi desenvolupa són els eixos centrals de la seva creació posterior, sinó sobretot perquè demostra que també era un bon escriptor, ambiciós, provocador, eròtic, sempre d'una brusca plasticitat. L'obra és dividida en quatre textos programàtics: "L'ase podrit", "La cabra sanitària", "El gran masturbador" i "L'amor", i sembla que algun va ser escrit primer en castellà. A l'edició de l'*Obra completa* del 2004 es llegeixen separatament i sense il·lustracions. L'edició, a cura de Vicent Santamaria, no tan sols restableix la unitat del llibre, sinó que el converteix en llibre bellament editat (amb una sobrecoberta vermella sanguínia que recobreix una coberta d'alumini com l'original), en un objecte únic, *surrealista*, que mereix de ser admirat d'una

La femme visible (La dona visible)

SALVADOR DALÍ

Edició i notes de Vicent Santamaria

Traducció d'Enric Casasses

Fundació Gala-Salvador Dalí/Andana SL

Figueres, 2011

204 pàgines / 35 euros

manera gairebé fetixista. L'edició es completa amb el text francès original, reproduït en facsímil, la traducció a càrrec d'Enric Casasses, les il·lustracions del pintor, el fulletó de propaganda, la nota de premsa redactada per Éluard i Breton i un aparat de notes que aporta

Salvador Dalí

molt de material inèdit de Dalí, amb cartes a Josep M. de Sagarra, Pere Coromines, Lídia Noguera, o una carta de l'editor, José Corti, a Gala, a qui, "ça va de soi", Dalí dedica el llibre.

Com diu el curador, *La dona visible* "només adquireix el seu sentit més profund si l'examinem com un producte elaborat des del surrealisme i per als surrealistes". Però el lector d'avui, no forçosament entès en art, hi pot trobar motius de divertiment i d'interès. Un text tan baudelairià i obsessiu com "L'ase podrit", ple de conceptes que faran famosos Dalí, com el de simulacre, de deliri, o del mètode paranoic, és un manifest provocador destinat a crear la necessària "crisi de consciència" en el lector per a desconfiar del crèdit de la realitat i del sentits com a garants del coneixement. El surrealista és aquell que, com deia Breton, s'adona que un tomàquet pot ser, per a un nen, una pilota vermella per a jugar. D'aquí ve que Dalí arribi a la conclusió de la "impossibilitat (poètica) de qualsevol ordre de comparació" amb la realitat i opti directament per la metàfora. La primera vegada que apareix el doble adjectiu *paranoico-crític* en Dalí és a "La cabra sanitària", una reflexió d'alta densitat, de vegades obscura i contradictòria, amb referències cinematogràfiques i matemàtiques: "Ens interessa que el lector no perdi de vista que tota l'activitat del nostre pensament paranoico-crític s'orientarà cap a l'aïllament i la no-comunicació d'aquest darrer amb les relacions i les influències psicològiques sensorials." Es destaca el poema narratiu "El gran masturbador", pornogràfic i escatològic, introspectiu, travessat per la idea del desig de la mort, amb una evident presència freudiana: "Després de la curta avinguda de fonts/ venia/ l'avinguda dels simulacres del terror/ presidida/ per una artística escultura policromada/ amb un sentit horriblement pornogràfic/ que representava/ la tràgica i tradicional escena/ d e la caça de papallones." El llibre es clou amb les proeses de "L'amor", que inauguren la nova vida de l'autor amb Gala, "Il·luny de l'amor, lluny de tu dona violenta i esterilitzada", feta, finalment "visible".